

Omaniku ootused

Lennuliiklusteeninduse Aktsiaseltsile

Riigi osalemise põhjused äriühingus

Lennuliiklusteeninduse Aktsiaselts on riigi äriühing, milles riik osaleb avalikust ja strateegilisest huvist lähtuval kaalutlustel.

Riik omab osalust Lennuliiklusteeninduse Aktsiaseltsis selleks, et pakkuda kvaliteetseid rahvusvahelistele standarditele vastavaid aeronavigatsiooniteenuseid, lennuliikluse korraldamise teenuseid ja instrumentaallennuprotseduuride väljatöötamist Tallinna lennuinfoiirkonnas võimalikult paindlikult ning kõigi õhuruumi kasutajate vajadusi arvestavalt. Samuti tuleb äriühingul tagada lennuohutus Eesti õhuruumis ja Rahvusvahelise Tsiviillennunduse Organisatsiooni (ICAO) delegeeritud neutraalvete kohale jäävates osades.

Eesti Vabariik omab osalust Lennuliiklusteeninduse Aktsiaseltsis järgmistel kaalutlustel:

- tegemist on riigile strateegiliselt olulise, avalikust huvist lähtuvat teenust osutava äriühinguga, mis tagab teenusevalmiduse ka tsiviilkriiside, muude konfliktide või riigikaitseliste vajaduste korral;
- riik kindlustab äriühingu kaudu kõikidele turuosalistele võrdsed võimalused äriühingu pakutavate teenuste saamiseks Tallinna lennuinfoiirkonnas;
- omatulu teenimiseks lennuliikluse toimimiseks tehtavate riigi kulude katmiseks;
- koostöö edendamiseks ning valdkondlikes projektides ja rahvusvahelistes koostööprogrammides osalemiseks eesmärgiga arendada teenuseid ning tagada vastavus tänapäevastele nõuetele.

Üldised eesmärgid äriühingule

Eesti Vabariik seab äriühingule järgmised üldised eesmärgid:

- tegeleda kasumliku ja efektiivse majandustegevusega, mis tagab riigile optimaalse ja stabiilse omanikutulu;
- täita riigi kehtestatud valdkondlikke eesmärke vastavalt äriühingu suhtes kohaldatavatele seadustele, regulatsioonidele ja arengukavadele;
- olla Eesti äriühingutele eeskujuks heade juhtimistavade, sotsiaalse vastutuse ning kõrge ärikultuuri poolest, järgides vastutustundliku ühingujuhtimise põhimõtteid, mis toetavad majandusliku, sotsiaalse ja keskkonnamõõtmeloomulikkude integreerimist äriühingu strateegiasse;
- tagada vajalikud arendustegevused tõhusaks ja jätkusuutlikuks teenuse osutamiseks eestvedades ka valdkondlikku väliskoostööd;
- vältida või vähendada oma tegevusega kaasnevat negatiivset majanduslikku, sotsiaalset ja keskkonnamõju negatiivset mõju ehk jalajälge ning integreerida kestlikkuse kaalutlused riskijuhtimise ja sisekontrollisüsteemidesse;
- tagada piisavad strateegilised kompetentsid, sh ka turutõrgete korral;
- hinnata äriühingu (võimalikke ebaetilisi) ärisuhteid Venemaa ja Valgevenega ning vältida selliseid ärisuhteid.

Valdkondlikud eesmärgid

Tegevuste planeerimisel peab äriühing lähtuma transpordi ja liikuvuse arengukavast 2021-2035, rahvusvahelistest konventsioonidest ja Euroopa Liidu regulatsioonidest, lennundusseadusest, tulemuslikkuse kavast konkreetse ajaperioodi kohta ning ja 23. detsembril 2013. aastal jõustunud riikidevahelisest lepingust, mille alusel moodustasid Eesti, Läti, Soome ja Norra Põhja-Euroopa funktsionaalse õhuruumiosa.

Eesti Vabariik seab Lennuliiklusteeninduse Aktsiaseltsile järgmised valdkondlikud eesmärgid:

1. Tagada lennuliikluse ohutus ja operatsioonide sujuvus Eesti õhuruumis ja ICAO delegeeritud neutraalvete kohale jäävates osades kõigile õhuruumi kasutajatele:
 - täita Euroopa Liidu Lennundusohutusameti (EASA) ohutusalase tegevuskava *European Plan for Aviation Safety*¹ ja Eesti riikliku lennundusohutusprogrammi² eesmärgid;
 - täita perioodi 2025-2029 tulemuslikkuse kava (ingl *Performance Plan*) RP4³ raames kokku lepitud eesmärgid. RP4 täitmisel tuleb äriühingul:
 - arvestada Ukraina sõjast tingitud lennuliikluse eripärasid, riske Eesti õhuruumis ja nende maandamise võimalusi;
 - säilitada ohutustaset või seda tõsta järgides EASA tõhusat ohutusjuhtimise süsteemi (ingl *Effectiveness of Safety Management*);
 - töötada välja ja rakendada infoturbega seotud tingimusi vastavalt Komisjoni rakendusmäärusele (EL) 2023/203;
 - tsiviil-militaarvaldkondade koostöös rakendada õhuruumi ühiskasutuse protseduure ja arvestada teenusevalmidusega vastavalt Kaitseväega kokku lepitud õhuruumi kontrolli plaanile;
 - hoida Eesti õhuruumi ja Eestis asuvate lennuväljade lennuprotseduure ajakohastena ning koostöös partneritega tagada alternatiivne võimekus teenuse osutamiseks regulaarlande teenindavatel lennuväljadel (sh GNSS häirete korral).
2. Tõhustada ja arendada teenuseid, mh koostöös rahvusvaheliste organisatsioonidega:
 - lähtuda ICAO pikaajalistest eesmärkidest;
 - tagada Euroopa ühisprojektide ja lennuliikluse korraldamise taristu üldkava (ingl *ATM Masterplan*) eesmärkide täitmine;
 - rakendada etapiviisiliselt Eesti ja Soome vahelist FINEST koostööd, et tagada riigipiiriülene lennuliikluse korraldamise süsteem ja aeronavigatsiooni- ning lennuliikluse korraldamise teenuse osutamise võimekus;
 - esitada omanikule uuendatud tasuvusanalüüs ja ettepanekud lennuliikluse korraldamise teenuse irdtorni tehnoloogia kasutuselevõtuks piirkondlikel lennuväljadel (Tartu, Kuressaare, Pärnu, Kärkla) hiljemalt 2025. aasta lõpuks. Jätkata irdtorni tehnoloogia juurutamist vastavalt tasuvusanalüüsi alusel tehtud otsustele. Töötada koostöös huvirühmadega välja teenuse osutamise tingimused, sh arvestada irdtorni teenuse osutamisel mehitamata õhusõidukite vajadustega;
 - arendada välja mehitamata lennuliikluse korraldamise süsteem kaasaegse tehnoloogia kaudu vastavalt turu vajadustele ning nõudlusele, luua mehitamata lennuliikluse korralduse tegevusplaan, mida uuendatakse iga-aastaselt;

¹ Eli ohutusalane tegevuskava EASA kodulehel <https://www.easa.europa.eu/en/domains/safety-management/european-plan-aviation-safety>.

² Riiklik lennundusohutusprogramm avaldatakse Transpordiameti kodulehel <https://transpordiamet.ee/lennuohutus>.

³ Tulemuslikkuse kava Eli ülesed eesmärgid Euroopa Komisjoni kodulehel https://eu-single-sky.transport.ec.europa.eu/ses-performance-and-charging-scheme/rp4-target-setting_en.

- töötada välja mehitamata lennuliikluskorralduse äri- ja rahastamismudel;
- osaleda Eesti side, navigatsiooni ja seire (ingl *Communication, Navigation and Surveillance – CNS*) tegevuskava koostamisel ning rakendamisel koostöös Euroopa Komisjoni ja selle asutustega;
- osaleda Euroopa minimaalse toimevõrgustiku (ingl *Minimum Operational Network – MON*) loomisel ja koostada ning võimalusel rakendada Eesti vastavat toimevõrgustiku plaani arvestades õhuruumi kasutajate ja lennuväljade vajadusi;
- Osaleda tehisintellekti kasutamise võimaluste analüüsimisel ATS/ATM teenuse osutamiseks.

3. Tagada elutähtsa teenuse võimekuse olemasolu vastavalt regulatsioonidele:

- kriitilise taristu ja objektide turvameetmed tagatud vastavalt riigikaitse objekti või elutähtsa teenuse tasemele seatud tingimustele;
- kriitilise personali asendatavus ja turvameetmed;
- küberkaitse ja -turvalisus.

Möödikud:

- 1) teenuste osutamisega seotud 2025-2029 perioodi iga-aastased tulemuslikkuse kava, EASA ohutusalase tegevuskava ja Eesti riikliku lennundusohutusprogrammi eesmärgid on täidetud;
- 2) lennuohutusliku mõjuga juhtumite suhtarv teenuste osutamisel on väiksem kui 4¹;
- 3) õhuruumi läbilaskevõime on tagatud vähemalt 2024. aasta tasemel ning on olemas valmidus suurendada õhuruumi läbilaskevõimet vastavalt teenuste kasutajate lisandumisele;
- 4) täiendava piiriülese koostöö võimaluste ärianalüüs on koostatud 2029. aastaks;
- 5) mehitamata õhusõidukite käitamiseks vajalikud ohutust tagavad teenused toimivad hiljemalt aastaks 2030.

Finantseesmärgid

Valdkondlike eesmärkide saavutamist ja tegevuse jätkusuutlikkust peavad toetama järgmised finantseesmärgid:

1. Kasumlikkus:

- teenuste hinnakujundamisel lähtub äriühing eeskätt Euroopa Komisjoni rakendusmäärusest (EL) nr 2019/317;
- finantsplaanide koostamise aluseks oleva omakapitali hind määratakse omaniku poolt igakordselt tulemuslikkuse kava koostamisel kogu kehtestatava tulemuslikkuse kava 5-aastasele perioodile (perioodil 2025-2029 on omakapitali hinnaks 7,3%).

2. Efektiivsus:

- äriühingul tuleb keskpikas perspektiivis tagada kuluefektiivsus;
- äriühingu juhtkonnal tuleb defineerida tegevusvaldkonnale kohased efektiivsusmöödikud;
- äriühingu juhtkonnal tuleb kindlustada majandustegevus, mis tagab äriühingu arengu ning omanikutulu riigile, sh lennuliikluse toimimiseks vajalike tulemuslikkuse kavas kajastatud riigi kulude katmise.

3. Dividendipoliitika:

- äriühingul tuleb tagada optimaalset kapitalistruktuuri tagav stabiilne omanikutulu (dividend).
- omanikutulu arvestamisel peab aktsionär lähtuma:

¹ Sündmuste arv 100 000 operatsiooni kohta.

- ICAO kehtestatud nõuetest, mille kohaselt ei tohi dividendisumma ületada riigilt lennuliiklusteenuse toimimise võimaldamiseks tehtud kulutusi;
- Euroopa Komisjoni rakendusmäärusest (EL) nr 2019/317, mille alusel sätestatakse teenuste ühised eesmärgid ning tasude kulubaasi alused.

4. Konservatiivsus:

- äriühing osaleb majandustegevuses sektori keskmise võrreldava riskitaseme ja optimaalse kapitalistruktuuriga;
- optimaalse omakapitali proportsiooni koguvaradest, millest äriühing finantsplaanide koostamisel peab lähtuma, määrab Rahandusministeerium „Riigi osalusega äriühingute, sihtasutuste ja mittetulundusühingute koondaruandes“;
- investeeringud kaetakse äriühingu põhitegevuse rahavoogudest, võõrvahenditest, vajadusel laenukapitali kaasates, kusjuures riik reeglina omakapitali investeeringuid äriühingusse ei tee.

Riigi poolt seatavate eesmärkide täitmise eest vastutavad äriühingu nõukogu ja juhatuse. Erinevate eesmärkide tasakaalustamise ja omaniku huvide pikaajalise kaitsmise eest vastutab äriühingu nõukogu.

Käesolevas dokumendis sisalduvaid riigi kui omaniku ootusi vaatab osaluse valitseja üle ning ajakohastab vähemalt igal kolmandal aastal.